

minilekcja obywatelska

PO CO MI PRAWA CZŁOWIEKA?

MATERIAŁY DLA NAUCZYCIELA I UCZNIĄ

Prezentacja multimedialna opracowana na podstawie: webinarium pod tym samym tytułem oraz **Przewodnik obywatelski. Wiedza o społeczeństwie w liceum i technikum – zakres podstawowy. Część 2, Rozdział 1. Prawo: Prawa człowieka (s. 33–43), Ochrona praw człowieka (s. 44–54)**

Autor tekstów: dr Dagmara Woźniakowska-Fajst, prof. Witold Klaus

NA TEJ LEKCJI

Uczniowie będą szukać odpowiedzi na pytania:

- Jakie mamy prawa człowieka i jaki jest stopień ich ochrony?
- Czym jest wolność słowa i jakie są jej granice?
- Jak są nadużywane prawa człowieka do mało szlachetnych i sprzecznych z duchem tych praw celów?
- Czy prawa człowieka w przypadku nastolatków podlegają jakimś ograniczeniom?

A po lekcji będą potrafili:

- wymienić polskie i międzynarodowe organy ochrony praw człowieka;
- opisać rozwój systemu praw człowieka;
- wyjaśnić, jakie są granice praw człowieka

CO BĘDZIE POTRZEBNE?

Komputer z dostępem do internetu, ewentualnie projektor i ekran lub tablica interaktywna oraz przygotowana wcześniej plansza w aplikacji Google Jamboard (<https://jamboard.google.com/>)

PRZECZYTAJ WCZEŚNIEJ

Przewodnik obywatelski. Wiedza o społeczeństwie w liceum i technikum – zakres podstawowy. Część 2: Prawa człowieka (s. 33–43); Ochrona praw człowieka (s. 44–54); KOSS. Wiedza o społeczeństwie w szkole podstawowej (s. 118–131)

MATERIAŁY DLA UCZNIĄ

- Słowniczek obywatelski (PODRĘCZNIK CZ. 1, s. 272–290, MATERIAŁY, s. 10)
- Rusz głową, czyli ćwiczenia i zadania (MATERIAŁY, s. 11)

W KILKU SŁOWACH O LEKCJI

Dziś często posługujemy się pojęciem praw człowieka. Kiedy na przykład rodzice każą nam iść wcześniej spać, mówimy, że naruszają nasze prawa człowieka, a my przecież mamy prawo do wolności. Albo kiedy nie pozwalają nam się spotkać z przyjaciółmi, a w końcu istnieje prawo do zgromadzeń... Czy jednak można naruszać prawa człowieka w relacjach międzyludzkich? Na naszej minilekcji obywatelskiej opowiemy, czym właściwie są prawa człowieka oraz kogo chronią, przed kim i w jaki sposób? Będziemy mówić, do czego mamy prawo oraz o tym, jak wygląda system ochrony praw człowieka, przyjrzymy się też prawom dziecka.

AKTYWNOŚCI UCZNIÓW

- **SLAJD 3**

Zapoznanie się z tematem minilekcji obywatelskiej. Na naszej lekcji zastanowimy się, czym właściwie są prawa człowieka oraz kogo chronią, przed kim i w jaki sposób. Opowiemy też o tym, do czego mamy prawo oraz o tym, jak wygląda system ochrony praw człowieka, przyjrzymy się też prawom dziecka.

- **SLAJD 4**

Na tej lekcji

Ukierunkowanie na cele realizowane na minilekcji.

- **SLAJD 5**

Kilka słów o autorach

dr hab. Dagmara Woźniakowska-Fajst – prawniczka, kryminolożka.

Pracuje na Uniwersytecie Warszawskim. Specjalistka od edukacji prawnej. Uwielbia uczyć: studentów, nastolatki, mniejsze dzieciaki i osoby bardzo dorosłe. Poza tym robi badania naukowe i pisze m.in. o przemoc, stalkingu, ofiarach przestępstw, zachowaniach dewiacyjnych nieletnich i kobiet, medialnym prezentowaniem przestępczości, przestępczości cudzoziemców oraz polityce wymiaru sprawiedliwości.

prof. INP PAN dr hab. Witold Klaus – prawnik, kryminolog, badacz migracji i aktywista społeczny.

Pracuje w Instytucie Nauk Prawnych Polskiej Akademii Nauk oraz współpracuje z Ośrodkiem Badań nad Migracjami Uniwersytetu Warszawskiego. Jest także członkiem wielu organizacji społecznych. W swojej pracy

naukowej zajmuje się badaniem przestępczości, osób pokrzywdzonych przestępstwami, migracją oraz uchodźstwem, prawami człowieka migrantów oraz migrantek, badaniem osób wykluczonych, np. osób w kryzysie bezdomności. Działa także aktywnie na rzecz wzmocnienia przestrzegania praw człowieka w Polsce. Obecnie pisze doktorat na Uniwersytecie Warszawskim na temat relacji między samorządem terytorialnym a władzami centralnymi.

• SLAJD 6

Wprowadzenie

Prawa człowieka regulują relacje między państwem a obywatelem. A ich zadaniem jest ochrona obywatela przed działaniami władzy.

• SLAJD 7

Prawa człowieka

- wynikają z samego faktu, że jesteśmy ludźmi (a każdy człowiek ma godność osobową),
- są niezbywalne,
- nie są bezpośrednio związane z obowiązkami.

• SLAJD 8

Zadanie (burza mózgów)

Jakie są prawa człowieka?

• SLAJD 9

Przyjrzyj się fotografii

Prawo do edukacji

Na zdjęciu: Szkoła w Beira w Mozambiku (fot. Eskinder Debebe / United Nations Photo).

• SLAJD 10

Przyjrzyj się danym w tabeli (ANALIZA)

KATEGORIE PRAW CZŁOWIEKA

PRAWA OSOBISTE	PRAWA POLITYCZNE
<ul style="list-style-type: none"> • prawo do życia • zakaz tortur, nieludzkiego traktowania i karania • zakaz pracy niewolniczej • prawo do wolności osobistej 	<ul style="list-style-type: none"> • wolność pokojowych zgromadzeń • wolność stowarzyszania się • prawo do wybierania przedstawicieli i bycia wybranym (czynne i bierne prawo wyborcze)

PRAWA OSOBISTE	PRAWA POLITYCZNE
<ul style="list-style-type: none"> • prawo do rzetelnego procesu sądowego • prawo do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego • wolność myśli, sumienia i wyznania • zakaz dyskryminacji. 	<ul style="list-style-type: none"> • udział w referendum • prawo do informacji o działalności władzy • wolność wyrażania opinii.

• SLAJD 11

Przyjrzyj się fotografii

Wolność stowarzyszania się

Na zdjęciu: Młodzieżowy Strajk Klimatyczny w Paryżu, 2019 (fot. Joss Floss / Flickr.com).

• SLAJD 12

Przyjrzyj się danym w tabeli (ANALIZA)

KATEGORIE PRAW CZŁOWIEKA

PRAWA EKONOMICZNE, SOCJALNE I KULTURALNE	PRAWA KOLEKTYWNE (SOLIDARNOŚCIOWE)
<ul style="list-style-type: none"> • prawo własności • prawo do pracy • prawo do urlopu • prawo do zabezpieczenia socjalnego na starość i w razie choroby • prawo do dostępności opieki zdrowotnej • prawo do edukacji • prawo do korzystania z dóbr kultury. 	<ul style="list-style-type: none"> • prawo do pokoju • prawo do rozwoju • prawo do pomocy humanitarnej • prawo do zdrowego środowiska naturalnego • prawo do wspólnego dziedzictwa przeszłości • prawo do zasobów i bogactw naturalnych.

• SLAJD 13

Przyjrzyj się fotografii

Czynne i bierne prawo wyborcze (fot. Aurore Martignoni / European Union 2021).

• SLAJD 14

Ograniczenia prawa człowieka

- nasze prawa kończą się tam, gdzie zaczynają się uprawnienia innych osób;

- prawa obywatelskie przysługują tylko obywatelom danego kraju (od tej zasady istnieje wyjątek: obywatele Unii Europejskiej mogą brać udział w wyborach samorządowych w państwie UE, w którym mieszkają na stałe, nawet jeśli nie są jego obywatelami);
- prawa osobiste przysługują wszystkim, niezależnie od posiadanego obywatelstwa;
- pewne prawa są związane z wiekiem (dotyczy to zwłaszcza praw politycznych).

• SLAJD 15

Prawa człowieka mogą być również ograniczone, gdy jest to konieczne ze względu na:

- bezpieczeństwo i ochronę porządku publicznego
- ochronę zdrowia i moralności publicznej
- ochronę środowiska
- stan wyjątkowy i wojenny.

Zadanie (praca indywidualna)

Czy są takie prawa człowieka, których nie można ograniczyć?

• SLAJD 16

Istnieją jedynie dwa prawa człowieka, które nigdy, w żadnych okolicznościach, nie mogą być ograniczone. Są nimi:

1) wolność od tortur, poniżającego i niehumanitarnego traktowania

2) zakaz niewolnictwa.

Przyjrzyj się fotografii

Sprzeciwiamy się niewolnictwu i pracy przymusowej. Plakat kampanii Komisji Europejskiej w mediach społecznościowych (fot. European Union 2019) – SLAJD 17

• SLAJD 18

Zadanie (praca indywidualna)

Kto chroni prawa człowieka?

• SLAJD 19

Prawa człowieka chronią odpowiednie procedury oraz instytucje

OCHRONA NA POZIOMIE KRAJOWYM	OCHRONA NA POZIOMIE MIĘDZYNARODOWYM
<ul style="list-style-type: none">• Niezależne sądy i trybunały• Niezależni od władz rzecznicy praw• Organizacje społeczne.	<ul style="list-style-type: none">• Sądy międzynarodowe (np. Europejski Trybunał Praw Człowieka, Trybunał Sprawiedliwości UE)

OCHRONA NA POZIOUMIE KRAJOWYM	OCHRONA NA POZIOUMIE MIĘDZYNARODOWYM
	<ul style="list-style-type: none"> • Komitety ONZ-owskie (np. Komitet Praw Człowieka, Komitet Praw Dziecka).prawa do wspólnego dziedzictwa przeszłości • prawa do zasobów i bogactw naturalnych.

• SLAJD 20

Przeczytaj teraz (Z życia wzięte)

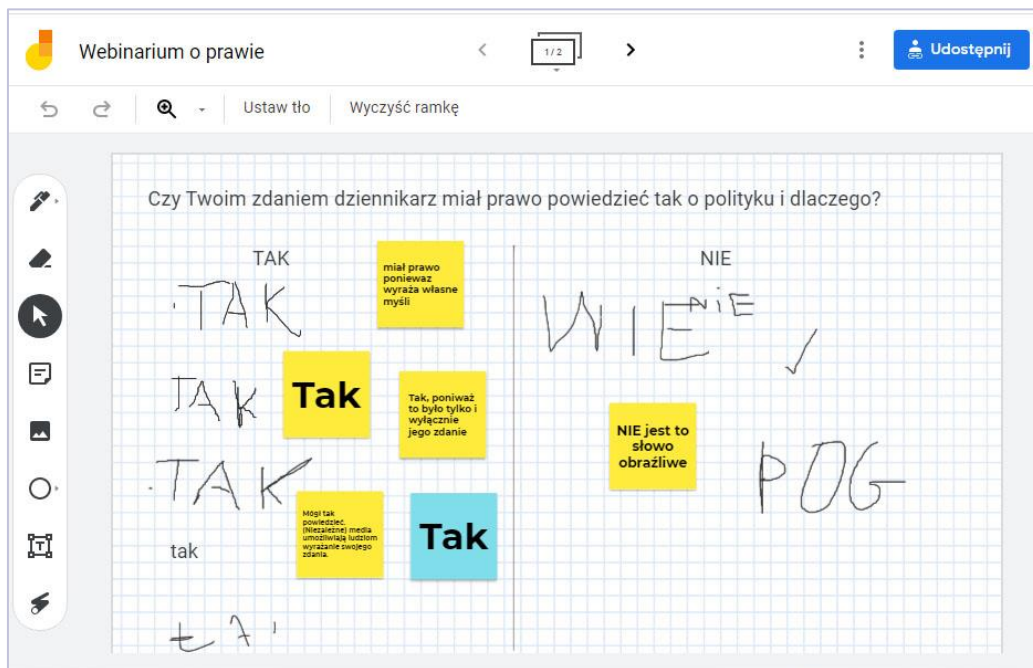
W 1991 r. jeden z dziennikarzy austriackich w swoim artykule nazwał lidera Austriackiej Partii Wolności, Jörga Heidera, idiotą. Chodziło o wypowiedź polityka na temat zasług armii niemieckiej w czasie II wojny światowej, jakie położyła dla pokoju na świecie (!). Sąd skazał dziennikarza na karę grzywny, uzasadniając, że słowo „idiotą” jest obelżywe i nie może być użyte w krytyce publicznej. Sprawa dziennikarza trafiła do Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu.

• SLAJD 21

Zadanie (praca indywidualna)

Czy Twoim zdaniem dziennikarz miał prawo powiedzieć tak o polityku? Uzasadnij swoją odpowiedź.

Wejdź na Jamboard i przyczep swoją karteczkę z odpowiedzią (zob. przykład poniżej)

• SLAJD 22

Przeczytaj teraz (Z życia wzięte)

Jaki był prawdziwy finał sprawy?

Trybunał Praw Człowieka w Strasburgu uznał, że Austria naruszyła art. 10 Europejskiej Konwencji Praw Człowieka dotyczący wolności słowa. W uzasadnieniu podkreślono, że istnieją prawne granice dopuszczalnej krytyki. O ile za obraźliwe słowa wypowiedziane pod adresem zwykłego obywatela można zostać ukaranym, o tyle już za wypowiedź w podobnym tonie skierowaną do polityka (mimo że jest ona niestosowna) nie można. Politycy powinni mieć bowiem „grubszą skórę”, gdy chodzi o ingerencje w ich prywatność, a obywatele i dziennikarze mają prawo oceniać ich pracę oraz wypowiedzi.

wyrok Europejskiego Trybunału Praw Człowieka nr 25060/94

• SLAJDY 23–25

SLAPP, czyli strategiczny proces sądowy ograniczający aktywność publiczną* (SLAJD 23)

* SLAPP, skrót z ang. Strategic Lawsuit Against Public Participation.

Cel (SLAJD 24)

- zatrzymanie debaty publicznej - odebranie głosu, uciszenie tematu, zmiana narracji (lub niedopuszczenie do niej);
- wywołanie poczucia strachu, zawstydzenia i umęczenie pozwanych (w tym finansowe)
- niekoniecznie celem jest wygranie sprawy w sądzie!
- SLAPP jest często wykorzystywany na poziomie lokalnym.

Przykłady wykorzystania (SLAJD 25)

- niektóre tematy publiczne, w tym np. „ochrona narodu polskiego”, przestrzeganie praworządności, antysemityzm etc.;
- trudne tematy historyczne, jak Holokaust, kolaboracja z okupantem (np. sprawa przeciwko profesorom Engelking i Grabowskiemu);
- ochrona osób publicznych (np. rodzina Mariana Banasia pozywająca oko.press, Daniel Obajtek pozywający „Gazetę Wyborczą” czy posłów opozycji) lub instytucji (np. TVP pozywająca prof. Wojciecha Sadurskiego).

• SLAJDY 26-27

Prawa dziecka

- do otrzymania aktu urodzenia, imienia, nazwiska i obywatelstwa;
- do otrzymywania informacji, możliwość posiadania swoich poglądów i prawo do swobodnego ich wypowiedzenia;
- do wysłuchania w czasie rozpatrywania sprawy, która dotyczy dziecka;
- do ochrony przed przemocą fizyczną i psychiczną, zaniedbaniem, złym traktowaniem i wyzyskiem;
- do nauki, rozwoju, wypoczynku oraz zabawy i... czasu wolnego.

Przyjrzyj się plakatowi

Plakat jednej z kampanii społecznych na rzecz praw dzieci w Polsce – SLAJD 27

• SLAJD 28

Przeczytaj teraz

Rzeczpospolita Polska uważa, że wykonanie przez dziecko jego praw określonych w Konwencji, w szczególności praw [...] dokonuje się z poszanowaniem władzy rodzicielskiej, zgodnie z polskimi zwyczajami i tradycjami, dotyczącymi miejsca dziecka w rodzinie i poza rodziną (Wykonywanie postanowień Konwencji o prawach dziecka przez Polskę).

- SLAJD 29

Kazus

Dwunastoletni Staszek po powrocie z obozu harcerskiego oświadczył rodzicom, że wielu jego kolegów z drużyny nie je mięsa, bo zabijanie zwierząt jest okrutne. Z tego powodu i on postanowił zostać wegetarianinem. W rodzinie Staszka wszyscy jedzą mięso.

Zadanie (praca indywidualna)

Czy Twoim zdaniem rodzice powinni wziąć pod uwagę zdanie chłopca i respektować jego postanowienie? Do kogo Staszek może się zwrócić po pomoc?

- SLAJDY 30

Przyjrzyj się plakatowi

Okolicznościowy plakat ONZ z okazji uchwalenia Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka

Zadanie (praca indywidualna)

Jak myślisz, do kogo skierowane są słowa: „Nasz głos. Nasze prawa. Nasza przyszłość”?

- SLAJD 31

Podsumowanie

My też sami możemy i powinniśmy bronić swoich praw, walcząc w ich obronie.

- SLAJD 32

Warto zapamiętać

Ważne treści warte zapamiętania: prawa człowieka, wolności i prawa, prawa osobiste, prawa polityczne (PATRZ: SŁOWNICZEK OBYWATELSKI, S. 10).

POLECAMY MATERIAŁY DODATKOWE

- **SŁOWNICZEK OBYWATELSKI**

PRAWA CZŁOWIEKA – niezbywalne uprawnienia wypływające z godności człowieka, dotyczące relacji władza – jednostka.

WOLNOŚCI I PRAWA – o wolności mówimy wtedy, gdy władze mają obowiązek nie ingerować w jakąś sferę życia jednostki, o prawie – kiedy ich powinnością jest podjęcie jakichś pozytywnych działań na rzecz jednostki.

PRAWA OSOBISTE – podstawowe uprawnienia gwarantujące jednostce możliwość samodzielnego i wolnego od zewnętrznych nacisków kształtowania swojego życia (np. prawo do życia, prawo do wolności, zakaz tortur).

PRAWA POLITYCZNE – uprawnienia zapewniające jednostce możliwość uczestnictwa w życiu publicznym i rządzeniu państwem (np. prawo do udziału w wyborach, wolność stowarzyszania się).

- **ĆWICZENIA I ZADANIA**

- Rzecznik praw obywatelskich (PODRĘCZNIK, s. 113)
- Zostań rzecznikiem praw ucznia! (PODRĘCZNIK, s. 114)

PO CO MI PRAWA CZŁOWIEKA?

RUSZ GŁOWĄ, CZYLI ĆWICZENIA I ZADANIA

Imię i nazwisko:

Klasa:

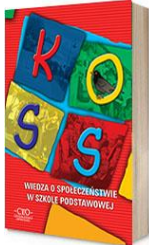
Data:

OCHRONA PRAW CZŁOWIEKA

Podzielcie się na kilkusobowe grupy. Wyobraźcie sobie, że jesteście grupą młodych ludzi, którzy postanowili założyć organizację obywatelską zajmującą się ochroną praw człowieka – w waszym najbliższym otoczeniu, w Polsce, w innym kraju albo na całym świecie. Określcie nazwę, zasady, cele i metody działania waszej organizacji. Nie musicie zajmować się wszystkimi prawami człowieka – możecie skoncentrować waszą działalność na jednym wybranym prawie lub jednej wybranej grupie, np. dzieci lub mniejszości romskiej.

Zorganizujcie kongres nowych organizacji na rzecz obrony praw człowieka. Przygotujcie ulotki informacyjne na temat swojej organizacji, opracujcie jej symbol lub znak graficzny oraz wybierzcie delegatów na kongres. Kilku uczniów może przyjąć rolę dziennikarzy wypytujących uczestników o wszystkie szczegóły.

Zamów w księgarni internetowej CIVITAS.COM.PL

KOSS. WIEDZA O SPOŁECZEŃSTWIE W SZKOLE PODSTAWOWEJ

Autorzy: Alicja Pacewicz, Tomasz Merta, Anna Klimowicz, Jacek Królikowski, Maciej Podbielkowski, Aleksander Pawlicki, Jędrzej Witkowski, Jan Wróbel

Wyd. 1, s. 328, opr. miękka, 17,6x25,0 cm, ISBN: 978-83-89623-74-4

Numer dopuszczenia do użytku szkolnego: 929/2018

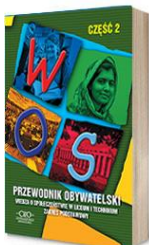

PRZEWODNIK OBYWATELSKI. WIEDZA O SPOŁECZEŃSTWIE W LICEUM I TECHNIKUM - ZAKRES PODSTAWOWY. CZĘŚĆ 1

Autorzy: Andrzej Waśkiewicz, Tomasz Merta, Łukasz Pawłowski, Alicja Pacewicz

Wyd. 1, s. 312, opr. miękka, 16,5x23,7 cm, ISBN: 978-83-89623-76-8

Numer dopuszczenia: 1031/1/2019

PRZEWODNIK OBYWATELSKI. WIEDZA O SPOŁECZEŃSTWIE W LICEUM I TECHNIKUM - ZAKRES PODSTAWOWY. CZĘŚĆ 2

Autorzy: Andrzej Waśkiewicz, Tomasz Merta, Dagmara Woźniakowska-Fajst, Witold Klaus, Alicja Pacewicz

Wyd. 1, s. 316, opr. miękka, 16,5x23,7 cm, ISBN: 978-83-89623-77-5

Numer dopuszczenia: 1031/2/2020

Znajdź materiały do PRZEWODNIKA OBYWATELSKIEGO

- w serwisie internetowym: koss.ceo.org.pl/wos-do-liceum-i-technikum
 - na grupie KOSS i WOS na Facebooku: koss.ceo.org.pl/facebook
-

Nauczycielko, nauczycielu,

jeśli zarejestrujesz się w naszym serwisie, to otrzymasz informacje o kolejnych minilekcjach obywatelskich oraz nowościach wydawniczych.

Tutaj jest formularz: rejestracja.ceo.org.pl/content/materiały-i-wydarzenia-z-wosu